

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ КОРМОВИРОБНИЦТВА ЯК ОСНОВИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Потреба в елементах споживання – це та кількість необхідної енергії, поживних і біологічно активних речовин, яка потрібна організму тварини для участі в обмінних процесах, пов'язаних з покриттям затрат на підтримку життя, формування нових тканин тіла при рісті та відгодівлі, отриманню продукції, здійсненню репродуктивних функцій, збереження здоров'я.

Потреби тварин в елементах споживання змінюються. Вони залежать від виду, віку, фізіологічного стану, рівня продуктивності та використання тварин.

У молочному скотарстві продуктивність корів в кінцевому рахунку визначає не лише рівень інтенсивності використання тварин, але і в цілому інтенсивність виробництва молока, не залежно від прийнятої технології та структури стада. Це пов'язано з біологічною особливістю використання коровами кормів на виробництво молока (табл. 1).

Таблиця 1

Витрати кормів на 1 кг молока залежно від надою корів, корм. од.

Жива маса корів, кг	Річний надій, кг								
	3000	3500	4000	4500	5000	5500	6000	6500	7000
500	1,11	1,02	0,95	0,90	0,86	0,83	0,80	0,78	0,76
600	1,17	1,10	1,05	1,00	0,96	0,93	0,90	0,87	0,84

Джерело: [1]

Простий розрахунок показує, що для виробництва 6000 кг молока одній корові живою масою 600 кг потрібно в рік 54 ц корм. од., а двом коровам з надоєм по 3000 кг для виробництва цієї ж кількості молока – 75,2 ц корм. од., або на 39,3% більше. Пов'язане це із тим, що малопродуктивні корови до 50-60% корму витрачають на підтримання життєдіяльності організму. Це ж відбувається за низького рівня годівлі тварин, коли частка продуктивного корму в загальному раціоні не забезпечує потреби, пов'язані з потенційними можливостями продуктивності. Наприклад, корова живою масою 500 кг, отримуючи за добу 10 корм. од. дає не більше 10 кг молока, витрачаючи на підтримання життєдіяльності організму 5 корм. од. Підвищивши рівень її годівлі до 15 корм. од., можна отримати надій 18-20 кг. Тобто, збільшуючи рівень годівлі тварин, ми, в першу чергу, підвищуємо продуктивну дію корму. Це основний принцип інтенсивного використання молочної худоби. Цей принцип взято за основу усіма країнами світу з інтенсивним молочним скотарством, причому у всіх без винятку випадках збільшення валового виробництва молока досягнуто за рахунок зростання продуктивності корів при одночасному скороченні їх чисельності. Звідси впливає інша перевага інтенсивного використання тварин – зниження потреби у приміщеннях, в обслуговуючому персоналі, техніці та ін. [2].

Розглядаючи виробництво на одиницю земельної площі як показник інтенсивності галузі, у першу чергу слід виходити з природно-економічних особливостей кожного господарства окремо. Однак, у всіх випадках інтенсивне ведення молочного скотарства, поряд з удосконаленням породно-племінних якостей тварин, повинно передбачати розвиток випереджаючими темпами кормової бази.

Недоотримання або надлишок в кормах необхідних поживних речовин або нездібність організму використовувати їх змінює плин біохімічних функцій, знижує продуктивність тварин та нерідко викликає захворювання.

Під раціональною організацією кормової бази, слід розуміти насамперед повну відповідність її структури та об'єму виробничому напрямку і потребам тваринництва. Крім того, вона повинна забезпечувати виробництво максимальної кількості кормів з одиниці площі при відносно низькій їх собівартості, тобто структура кормової бази повинна мати наукове обґрунтування виходячи з природно-кліматичних умов зони, в якій вона створюється. Для цього безпосередньо у господарствах під час організації кормової бази всі кормові культури повинні оцінюватися за урожайністю, виходом кормових одиниць та перетравного протеїну, а також за затратами праці та коштів з розрахунку на кормову одиницю та перетравний протеїн.

Усі корми, які використовують у тваринництві поділяють на такі основні групи:

1) рослинні, які підрозділяють на зелені, грубі, соковиті, відходи промислової переробки сільськогосподарської продукції (жом, брага), концентровані (комбікорми, висівки, макуха, шрот, відходи хлібозаводів та інші);

2) тваринного походження – молоко і відходи маслоробної та сироварної промисловості, відходи м'ясокомбінатів та рибної промисловості;

3) мінерально-кісткове борошно, кухонна сіль, крейда та інші;

4) вітамінні.

На склад молока і його кількість сприятливо діють якісні зелені корми, сіно, сінаж, силос, коренеплоди і більшість концентрованих кормів. Деякі корми надають молоку специфічного присмаку (наприклад, туркепс, бруква - присмаку редьки), погіршують якість масла і сиру, тому їх добові об'єми обмежують. При згодовуванні деяким коровам трави, сіна та соломи, засмічених ріпаком, дикою редькою, полином, дикими цибулею та часником, молоко і продукти його переробки набувають характерного присмаку і запаху і стають непридатними для вживання. Тому такі корми краще згодовувати молодняку і поголів'ю на відгодівлі. Крім того, молоко може вбирати запах деяких кормів під час доїння, наприклад силосу, тому його потрібно згодовувати після доїння [3].

Від забезпечення кормами та їх якості залежить рівень продуктивності тваринництва та конкурентоспроможність продукції на ринку. Створення збалансованої кормової бази є одним з основних факторів у розвитку молочного скотарства, свинарства та інших галузей тваринництва.

В останні роки спостерігається зменшення обсягів виробництва більшості кормових культур. У 2005-2009 роках виробництво кормових коренеплодів зменшилося на 5,9%, кукурудзи на силос та зелений корм – на 39,2%, однорічних трав на зелений корм – на 59,5%, багаторічних трав посіву минулих років на зелений корм – на 26,8%.

Основними чинниками спаду виробництва кормів була недосконала структура та скорочення посівних площ кормових культур. Якщо у 2000 році під кормовими культурами було засіяно 315,8 тис. гектарів, то у 2013 році – 110,5 тис. гектарів, що у 2,9 рази менше. При цьому значні площі займали багаторічні злакові трави, що без достатнього внесення азотних добрив були низькопродуктивними.

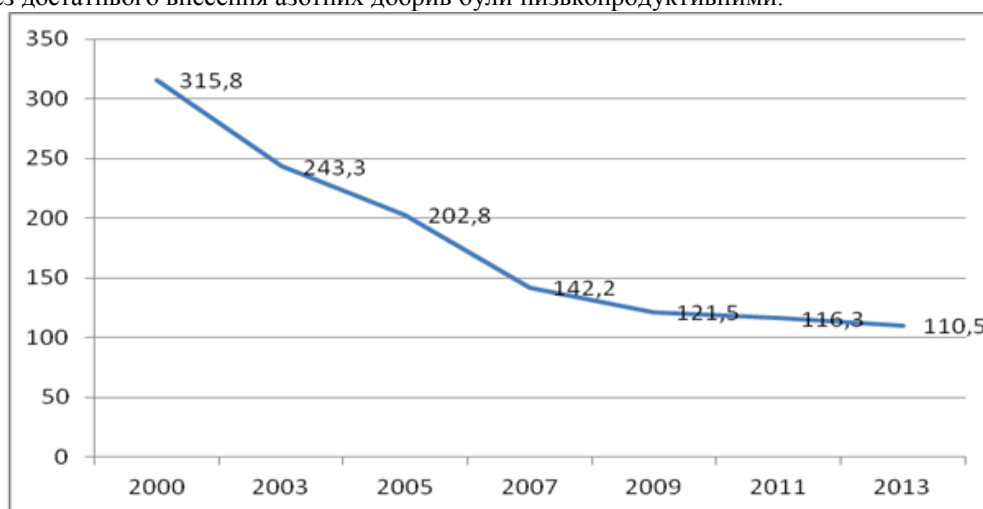

Рис. 1. Динаміка посівних площ кормових культур в сільськогосподарських підприємствах Сумської області, тис. гектарів

Окрім цього, відбувалося зростання врожайності кормових буряків – на 85%, кормової кукурудзи – на 34%, однорічних трав на сіно – на 86%, багаторічних трав посіву минулих років на сіно й на зелений корм – на 48% та 41% відповідно.

Згідно із нормативами витрат кормів на 1 голову поголів'я із звичайною технологією виробництва та згідно надою молока від корови на 1 корову в рік потрібно 31,1 ц.к.од., 3,11 ц перетравного протеїну і 210 гр каротину.

При визначенні потреби в кормах господарство враховує допустимі границі вмісту окремих груп кормів у відсотках від загальної річної потреби в кормових одиницях для кожної з тваринницьких галузей.

Таблиця 2

Границі вмісту окремих груп кормів у відсотках від загальної річної потреби корів

Показники	Вміст групи кормів для годівлі ВРХ, %
Концентрати	19-25
Грубі	20-24
Зелені	26-30
Соковиті та коренеплоди	23-24

Джерело: [4]

Для забезпечення галузі тваринництва збалансованими кормами, підвищення ефективності кормовиробництва передбачається:

- упровадження інтенсивних енерго- і ресурсозберігаючих технологій вирощування кормових культур та заготівлі сіна, силосу, сінажу тощо;
- збільшення площ під багаторічними бобовими травами з 45 тис. гектарів до 75 тис. гектарів (або з 37% до 52% у структурі посівних площ);
- доведення площ посіву бобових трав та їх сумішей зі злаковими культурами в кормовій групі до 50-55%;
- доведення в структурі посівів зернових і зернобобових культур частки зернобобових до 6-8%, ячменю кормового - до 10-20% та кормового тритикале до 60-70% від загальних площ його посіву;
- застосування дво- і трикомпонентних сумішок однорічних кормових культур з часткою в структурі посівів не менше 65-70%.

На думку провідних науковців, основними напрямками годівлі молочних корів з метою підвищення їх продуктивності є:

- зростання загального рівня годівлі поголів'я худоби;
- ліквідація білкового дефіциту в кормах на основі удосконалення структури кормовиробництва;
- збільшення в раціоні тих видів кормів, які максимальною мірою сприяють зростанню виходу продукції із розрахунку на голову худоби та поліпшенню її якості;
- впровадження передових методів кормовиробництва;
- розробка досконалих рецептів комбикормів для окремих статевих вікових груп худоби;
- створення нових і ефективніших використання зрошуваних культур пасовищ;
- обґрунтування режимів годівлі корів на різних стадіях їх репродуктивного циклу.

Для ефективної і стабільної діяльності всього тваринницького комплексу потрібно насамперед змінювати кормову базу, виробництво кормів. Сільськогосподарські підприємства, які вирощують і виготовляють корми, не в змозі самостійно вирішити дану проблему. Тому державі за рахунок інших галузей, які переробляють тваринницьку продукцію в кінцевий товар, а також через макроекономічні важелі потрібно компенсувати витрати кормовиробникам, підтримувати їх доходи на належному рівні. Тобто, необхідно внести суттєві корективи в економічний механізм кормовиробництва і маркетинг кормів, у форми організації та управління цією справою, у вирішення ряду питань щодо спеціалізації і кооперації в кормовиробництві.

За існуючої ситуації пріоритетним напрямком розвитку кормовиробництва стає курс на біологізацію інтенсифікаційних процесів за рахунок удосконалення структури кормових культур на угіддях, раціонального використання пасовищ, зменшення витрат під час заготівлі і зберігання кормів. Більш уваги потребують також посіви багаторічних бобових трав і бобово-злакових травосумішей як найбільш доступного агротехнічного засобу підвищення продуктивності польових і кормових сівозмін за рахунок зменшення витрат гумусу і залучення в землеробство країни зростаючих обсягів біологічного азоту. Ключовим питанням підвищення ефективності травосіяння є відтворення системи насінництва багаторічних трав.

Для усунення дефіциту протеїну, передусім у концентрованих кормах, пріоритетним напрямком повинно стати збільшення обсягів виробництва зернових культур, макухи і шроту за рахунок розширення посівів гороху, вики, люпину, сої. Крім того, потрібно розширити посіви рапсу з метою використання рапсової макухи і шроту в обсязі 30-35% у структурі цих кормів [4].

Важливим джерелом збільшення виробництва об'ємистих кормів є природні кормові угіддя. Стратегічним напрямком розвитку лучного кормовиробництва є утримання продуктивних пасовищ, у тому числі і на окремих землях.

Однією з основних проблем у кормовиробництві залишається зниження втрат під час заготівлі і збереження кормів, які досягають 30% вирощеного врожаю. Однак її вирішення пов'язане із зміцненням і оновленням матеріально-технічної бази заготівлі кормів, особливо збиральних машин.

Кожний регіон повинен мати програму економічного і соціального розвитку агропромислового виробництва, яка б містила окремий розділ розвитку кормової бази тваринництва, включаючи не тільки внутрішньогосподарське, а й промислове кормовиробництво, сприятиме визначенню потреби в кормах на перспективу та спеціалізованих зон виробництва кормів за видами, сприятиме кооперації та інтеграції у сфері виробництва тваринницької продукції і її переробки, реалізації продуктів тваринництва на місцевих ринках, підвищують їх якість та ефективність агропромислового виробництва в цілому [5].

Література:

1. Гармаш О. Раціон багатий – молокопродуктивність вища / О.Гармаш. – К.: Тваринництво України, 2006. – № 3. – С. 27–29.
2. Лозинська І.В. Технологічні особливості ефективного виробництва м'ясо-молочної продукції за рахунок впровадження інтенсивних технологій / І.В. Лозинська // Інноваційна економіка. - №12 (грудень). – 2014. – С.144-15
3. Гавриленко М.С. Фактори, які впливають на кількість і якість молока / М.С. Гавриленко // Пропозиція. - 2000. - №10. - С. 66-67.
4. Вступ до спеціальності «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва» /В.І. Ладика, О.В.Крятов, Л.В. Бондарчук. – Суми. – 2008. – 255с.
5. Бурик А. Ф. Підвищення ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах регіону / А. Ф. Бурик, А. В. Мовчанюк // Економіка АПК. – 2011. – № 6. – С. 7-11.